

A Technológiai és Ipari Minisztérium Munkavédelmi Irányítási Főosztályának figyelemfelhívása a méh- és darázscsípés veszélyeivel kapcsolatban

A méh vagy darázscsípés legtöbbször nemcsak könnyen múló, hanem végzetes kimenetelű egészségkárosodást okozhat, ezért a Technológiai és Ipari Minisztérium Munkavédelmi Irányítási Főosztálya fokozott elővigyázatosságot kér a szabadtéren tevékenységet folytató munkáltatóktól és a munkát végző dolgozóktól.

Az elmúlt években egyre gyakoribb a munkáltatók által a munkavédelmi hatóságnak bejelentett méh vagy darázscsípés okozta halálos munkabaleset. Több olyan rovarcsípéssel kapcsolatos baleset történt, amely a súlyosabb tünetek miatt több mint három munkanap munkaképtelenséget okozott, és ezek közül volt halálos kimenetelű darázscsípés is.

Nincs különbség aközött, hogy valakit méh vagy darázs szúr meg, a testbe juttatott méreganyaguk ugyanazt a hatást váltja ki.

méh

darázs

A méhek fullánkjának felszíne nem sima, „szőrös” és a csípést követően a bőrben marad a méregzsákkal együtt, ami a rovar halálához vezet. A darázs általában nagyobb testű, színesebb, mint a méh és fullánkjának felszíne simább és erősebben tapad a törzséhez, ezért csípés után nem pusztul el és egy alkalommal többször is szúrhat.

Főleg erdészeti tevékenység (erdőápolás, fakivágás), mezőgazdasági munka (szőlőszüretelés, gyomtalanítás) során, illetve közterületen takarítás, folyóparton kézi kaszálás közben érheti a munkavállalókat rovarjármadás.

A veszélyes időszak az időjárás hűvösebbre, illetve csapadékosabbra válásáig tarthat.

A méh vagy darázscsípés helyén kialakuló piros, fájdalmas duzzanat nagyon kellemetlen, leggyakrabban azonban veszélytelen. Fontos tudni ugyanakkor, hogy ha a rovarcsípést követő két napon belül a távolabbi bőrfelületen kiütések jelentkeznek, illetve légzési, keringési zavar és hasi panaszok lépnek fel, szakorvoshoz kell fordulni, mert ezek allergiás reakcióra utalnak. Legrosszabb esetben a csípés fél órán belül akár anafilaxiás sokkot is okozhat, ami azonnali sürgősségi ellátást igényel.

A rovarcsípésekkel méreganyag kerül a szervezetbe, ez pedig minden esetben kisebb-nagyobb helyi reakciót, akut gyulladást vált ki. Ha azonban az a csípés helyével egybefüggő területen jelentkezik, függetlenül attól, hogy milyen ijesztően néz ki vagy mennyire tartós, nem ad okot

aggodalomra. Például, ha valaki darázsba vagy méhbe lép, majd megdagad akár az egész lába, más tünete azonban nincs, akkor tüneti kezelést igényel. A *Semmelweis Egyetem tájékoztatása* szerint ilyenkor antihisztamin tartalmú, viszketéscsillapító és gyulladáscsökkentő kenőcsök használata, a bőrfelület hűtése, illetve ha végtagról van szó, annak felpolcolása javasolt.

Veszélyt jelent viszont, ha valaki véletlenül lenyeli a darazsat vagy a méhet. A szájban, garatban kialakuló duzzanat ugyanis elzárhatja a felső légutakat és légzési nehézséget, akár fulladást okozhat. Ilyen esetben nincs idő mérlegelni: azonnal ki kell hívni a mentőt!

Szintén tragédiát okozhat, ha a csípést követő 30 percen belül életveszélyes, egész szervezetet érintő allergiás reakció, anafilaxia jelentkezik. Ilyenkor súlyos hasi görcs, hasmenés, hányás, testszerte megjelenő csalánkiütés, sápadtság, nyelési zavar, szédülés, ájulásérzés, szájban vagy szemben jelentkező duzzanat, köhögés, torokszorító érzés, sípoló vagy nehézlégzés, de akár eszméletvesztés is előfordulhat. Ez azonnali sürgősségi ellátást igényel: be kell adni a combizomba a betegnél lévő életmentő adrenalin injekciót (ha már tud az allergiájáról, általában magánál hordja), és azonnal mentőt kell hívni. Életveszélyes anafilaxiát egyébként hazánkban csak a méh és a darázs mérge okozhat, a többi rovar csípése csak jórészt ártalmatlan, helyi reakciót vált ki.

Az allergiás reakciók a csípést követően később, 48 órán belül is jelentkezhetnek, akkor azonban már nem jelentenek akkora veszélyt. Ilyen esetben is feltétlenül fel kell keresni rovarmérge allergiások ellátásával foglalkozó allergológus szakorvost, aki kideríti, mi okozta az allergiás reakciót. Rizikóelemzést végez a vérvizsgálatok, bőrpróba és a tünetek alapján, hogy eldöntse, igényli-e a páciens a 3-5 éven keresztül tartó, rovarmérge-alapú immunterápiát. Az allergológus emellett a sürgősségi ellátás lépéseiről is tájékoztatja a beteget, begyakorolja vele, mi a teendő vészhelyzet esetén, illetve ellátja a szükséges gyógyszerekkel.

Sajnos olyan teszt egyelőre nem létezik, ami már a csípést megelőzően kimutatná a rovarmérge allergiát, illetve azt, hogy csípés esetén ki milyen tünetet fog produkálni.

Nem allergiás reakció, de szintén orvosi ellátást igényel, ha nyirok- vagy érgyulladás alakul ki, erre pedig a csípés helyétől a törzs felé kiinduló piros csík utal. Ez fertőzésből ered, jóval később jelentkezik, általában akkor, ha a fullánkkal nemcsak a mérge, hanem valamilyen kórokozó baktérium is bekerül a bőr alá. Ha ilyet észlelnek, elég a háziorvost felkeresni, aki antibiotikus kezelést ír majd elő.

A méh- és darázscsípés megelőzése érdekében szükséges munkáltatói teendők és javaslatok:

- A munkáltatónak ismernie kell annak a munkafázisnak a kockázatát, amivel a dolgozóját megbízza. A tevékenységre vonatkozóan kockázatértékeléssel kell rendelkeznie, melynek készítésébe a foglalkozás-egészségügyi orvost, a munkavédelmi szakembert be kell vonni. A munkáltatóknak a munkavállalók által végzett munkafolyamatokat és munkaterületeket elemezve fel kell tárni mindazon lehetséges élőhelyeket illetve veszélyes körülményeket, amelyek méh/darázs általi hirtelen támadást eredményez.
- A munkavállalók egészségének és biztonságának védelme érdekében *intézkedéseket* kell tenni, különösen ott, ahol a munkaterület járművel történő megközelíthetősége korlátozott.

- A méh- vagy darázscsípés veszélyével érintett munkaterületeken végzett munkák előtt a munkáltatók tájékoztódnak a rovarcsípés kezelésével kapcsolatban a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosánál. Különösen fontos ez a rovarméregre *érzékenyek* esetében.
- A munkaterületeken indokolt *kerülni az egyedül végzett munkát*, hogy időben felismerésre kerüljön az esetleges rosszullét.
- Segítség hívásra mindig legyen *mobiltelefon* a munkaterületen. Ellenőrizni kell, hogy van-e térerő. Ha nincs, akkor ki kell deríteni a legközelebbi pontot, és ezt közölni kell a dolgozókkal.
- Az *elsősegélynyújtókat* ki kell képezni a sérülések azonosítására és kezelésére.
- A munkáltatónak, munkairányítónak, illetve az elsősegélynyújtónak tudnia kell, hogy hol van a *legközelebbi egészségügyi létesítmény*, amelyben az *anafilaxiás sokk* elkerülésére szolgáló injekció rendelkezésre áll.
- A munkáltatóknak a *munkavédelmi oktatás során* - a foglalkozás-egészségügyi szolgálat felvilágosítása és tanácsai alapján - a munkavállalókkal meg kell ismertetni a méh/darázscsípés veszélyeit és a szükséges megelőző intézkedéseket.
- A munkavállalók figyelmét fel kell hívni arra, hogy *figyeljenek egymásra*, a rovarcsípés esetén a munkát azonnal hagyják abba és igényeljük az elsősegélynyújtást vagy az orvosi ellátást. Nem szabad a sérültet magára hagyni, még ha rögtön életveszélyes tünetek nem is jelentkeznek nála. Tapasztalat szerint a jóindulatú munkatársak gyakran árnyékos, félreeső helyre küldték pihenni a sérültet, később már eszméletlen állapotban találtak rá illetve elhunyt a dolgozó.
- Ha valaki tudja magáról, hogy *érzékeny* a méh vagy darázscsípésre, vigye magával az allergiás reakció megelőzését/csökkentését szolgáló gyógyszerét, illetve injekciót. *Ennek hiányában ne kezdje meg a munkavégzést!*
- A munkavállalók hordjanak *zárt ruházatot és zárt cipőt*. Az élénk színű ruhák - mint a sárga, piros - viselése nem javasolt.
- A munkavállalókat tájékoztatni kell, hogy indokolatlanul ne bolygassák a növényzetet. Nem szabad fa-, szikla- vagy mesterséges üregekbe nyúlni, hiszen a darazsak szívesen építik a fészkeket e helyekre.
- Ha megjelenik egy-egy méh vagy darázs a közelben, a munkavállalók igyekezzenek megőrizni a nyugalmukat, a hadonászás csak ingerli a rovarokat.
- Amennyiben van rá lehetőség, az élelmiszereket a veszélyes időszakban zárt térben (pihenőhelyen) fogyasszák el. Fogyasztás előtt mindig ellenőrizték, hogy nem került-e bele rovar. Nyári melegben óvakodni kell az édes folyadékok üvegből, fémdobozból történő fogyasztásától.
- Gépjárműbe történő beszállás előtt ellenőrizni kell, hogy nincs-e a kocsitérben méh vagy darázs.

Felhasznált irodalom:

Dr. Mezei Györgyi: *Méh és darázscsípés: veszélytelen vagy halálos* (2015), Semmelweis Egyetem I. Sz. Gyermekgyógyászati Klinika

<http://semmelweis.hu/mediasarok/2015/08/03/meh-es-darazscsipes-veszelytelen-vagy-halalos/>

Budapest, 2022. július 4.